

פרוטוקול מס' 3/47
מישיבת ועדת ~~הכלכלה~~ הכלכלה
מיום ג'ב' אדר א' חשי"ט - 10.2.59
בשעה 9.00

מא.

השתתפו:חברי הועדה:

י. גורי - היו"ר
י. אפרתי
מ. אולמרט
י. בדר
א. בהיר
ש. דיין
א. הרצפלד
א. כהן
ק. כהנא
ז. סוזאייב
י. קרגמן
מ. קלמר
ז. צור
ח. רובין
י.ש. רוזנברג

מוזמנים:

שר האוצר ל. אשכול
מר שרף - הממונה על הכנסות המדינה

סדר-היום:

א. שאלות ממון העליה
ב. המשך הדיון בחקציב ההכנסות לשנת 1959/60

י. אפרתי:

אני פותח את הישיבה. מר גורי יאחר לבוא לישיבה זו, וביקשני למלא מקומו.

שר האוצר יביא בפנינו שאלות ממון העליה וקליטתה.

שר האוצר ל. אשכול: מר גורי הביא לידיעתי, כי חברי ועדת הכספים מתרעמים על שר האוצר שאינו מביא בפני הועדה שאלות העליה וממונה. אמש שמעתי שמר רובין התלונן על ועדות שונות הדנות בשאלה ומפרסמות הצהרות והחלטות. אני חושב שזהו מצב אידיאלי שכל המחנה מתנבא, כל המפלגות וההסתדרויות דואגות לעליה וקליטתה ומעלות מחשבות והצעות בקשר לכך. ואני שומע ולומד. עם שובי מארצות הברית מסרתי לוועדה על סיכויי העליה. לא מהרתי ואינני ממהר גם עכשו להביא תכנית מפורטת, כי עדיין ישנם כמה נעלמים, שאינם מאפשרים לקבוע תכנית מפורטת.

בהזדמנות אחרת אמרתי בוועדה זו, כי חלק חשוב מעומס קליטת העליה נצטרך להטיל על עם ישראל, כי ישראל לבדה לא תוכל לשאת בעומס זה. מטרת נסיעתי לאמריקה הייתה - לבדוק את המצב ולעורר את יהדות ארצות הברית. בחודש הבא ייערך כינוס של כל ההסתדרויות הציוניות בארצות הברית, בו ישתתפו שרת החוץ הגב' מאיר וד"ר גולדמן. עדיין קשה לדעת מה תהיינה תוצאות הכינוס. אנשי המגבית באמריקה אומרים, שהטלת עמס נוסף תהיה כרוכה הפעם ב"עבודת רגלים". מכל מקום, חשוב לדעת מה תהיינה תוצאות כינוס זה ומה יהיה מצב הרוח שישרור בו.

שנה זו היא לא רק שנת עליה אלא גם שנת בצורת וגם בשטח זה משתנים הדברים. לפני נסיעתי לארצות הברית חשבתי שנוזקי הבצורת יסתכמו ב-60-50 מליון לירות. כאשר חזרתי שמעתי שהנוזקים יסכמו בסכום קטן יותר. אולם בעקבות הכפור ששרר בארץ, שוב גדלו הנוזקים.

כך זקוקים אנו לכספים נוספים להחשת ביצוע מפעלי המים. אנו מנהלים מו"מ עם ממשלת ארצות הברית על קבלת סכום מסויים למטרה זו.

עד היום איננו יודעים בדיוק מה יהיו ממדי העליה. יש האומרים שהעליה תגיע ל-100-120 אלף עולים, ויש האומרים שהיא תגיע ל-80-90 אלף עולים. לפי שעה באים 6000 עולים לחודש.

א. כהן: מה הקושי לדעת ממדי העליה? היהודים שנרשמו לעליה - יבואו, אלא אם יקרה מקרה מיוחד.

שר האוצר ל. אשכול: בהיותי באמריקה דברתי על 12 אלף עולים לחודש, לפי שעה באים 6000 עולים לחודש. במצב זה אינני חושב שאנו מפסידים משהו על ידי אי-הגשת תכניה מפורטת. אבל אני מוכן להרהר בקול-רם.

אם אנו רוצים להקיף את כל הצרכים - עליה, בצורת, מים, קליטת העליה על ידי הסוכנות ודאגה לפיתוח המשק על מנת שיוכל לקלוט את העולים - דרוש לנו סכום של 200 מליון לירות. ואציין את הסכומים הדרושים לכל סעיף:

הסעיף הכאשון - שיכון. בתקציב לשנת 1959/60 המבוסס על עליה של 40 אלף נפש חסר סכום של 30 מליון לירות. אבל אני מקווה שבמשך השנה ימצאו מקורות לסתימת פרצה זו. אם אנו מתכוונים לעליה של 90-80 אלף נפש, יהיה צורך ב-100 מליון לירות לשיכון, כולל הסכום החסר בתקציב היסודי. שטח השיכון הוקטן, בעיקר משום שהמשפחות הבאות בעליה זו הן קטנות יותר, וכל יחידת דיור תעלה 5000 לירות. אנו בונים אלפי יחידות דיור מאזבסט שתעלינה יותר בזול, אם כי ההפרש אינו גדול והוא מסתכם ב-500 לירות ליחידה.

ח. רובין: מה הסיבה לכך - מהירות או חסכון?

שר האוצר ל. אשכול: שתי הסיבות גם יחד. תחילה היתה שמועה שהחודש יבואו 10-12 אלפים עולים, אולם באו רק 6000 עולים. אבל בחודש הבא בודאי יבואו 12 אלף עולים. אני יודע שישנם הטוענים, מדוע איננו מוכנים. אינני יודע למה היינו צריכים להיות מוכנים, ל-5000, 10,000 או 25 אלף עולים. אינני חושב שבתי אדבסט העשויים קירות כפולים הם רעים באקלים הארץ. אבל ברור שצריך להתאימם למקומות.

חלק מסויים מן העולים יסתדרו בעצמם בעזרת הלוואה של 1500-1000-500 לירות ובעזרת קרובים. אם נכניס תיקון בחוק הגנת הדייר, אני מניח שיועמדו למטרה זו 2000-3000 חדרים.

הסעיף השני - שירותים. במקום כל ההצעות על אי-הוצאת כספים על מערכת הבחירות וקיצוצים בתקציב המדינה, הצעות השוות כקליפת השום, אני מציע שתיצרך בדיקה יסודית של העובדים שאפשר להחקיים בלעדיהם. אינני שותף לוכחנליה על פטורים. אמנם אני בעד פטורי יעול, אבל אילו הייתי נותן עבודה, הייתי עושה כל המאמצים האפשריים כדי להשאיר דוקא את הקשיש. ברור לי שעל פטורי יעול צריך לדון בראש פתוח ולב יהודי חם.

אני מציע שלא תנתן תוספת לשירותים, פרט לעבודה וסעד הקשורים בלחמו של האדם. אם יבואו 2000-1000 עולים הזקוקים לסעד, נהיה חייבים לתת להם סעד זה. גם לחנוך - פרט למקומות חדשים, בהם אין בי"ס או אין מורים - אני מציע שלא תנתן תוספת; אפשר לקלוט את הילדים החדשים על ידי ציפוף כיתות.

מ. קלמר: מה יהא על 600 הפקידים החדשים שנוספו בתקציב זה?

שר האוצר ל. אשכול: כל מה שיש בתקציב - ישאר רק לפני 4-3 חדשים ישבת בממשלה ודרשת תוספת של 50 אחוז לתקציב. בסיכומו של דבר אני חושב שלשירותים שהכרחיים יהא צורך להוסיף 25 מליון לירות.

הסעיף השלישי - בצורת. ברגע מסויים חשבתי שנוכל להסתפק ב-20 מליון לירות. עכשו אני מפקפק בזה ואני חושב שנהיה זקוקים ל-30 מליון לירות לכיסוי נזקי הבצורת.

לסעיף הרביעי - השקיה, החשת מפעל הירדן ומפעל הירמוק, יש צורך ב-15 מליון לירות לפחות. אם אפשר יהיה להשקיע 20 מליון לירות - זה הכרחי.

לרזרבה

כל יתר הסכום מיועד/להון חוזר לתעשייה ולחקלאות על מנת ליצור מקומות עבודה וקליטה נוספים. וברור שגם בתעשייה אי אפשר ליצור מקומות עבודה מהיום למחר. אבל צריך שתהיה בידינו יכולת כספית להבטיח אפשרות יצירת מקומות עבודה נוספים.

הסכום הכללי מתקרב אפוא ל-200 מליון לירות. אם יהיו בידינו רק 180 מליון לירות, נעשה פחות דברים יסודיים. על מה בונה אני סכום זה?

אני תובע מהעם היהודי 50 מליון לירות, שהם פחות מ-30 מליון דולר. הסוכנות החליטה לדחות את קביעת התקציב לחדשים-שלשה, משום שגם היא אינה יודעת עדיין מה להגיד. החובות גדולים וההכנסה לא גדלה.

אני מוכן לבנות על הכנסה נסופת של הבונדס בסכום של 10-15 מליון לירות; אני בונה על עזרת ממשלת ארצות הברית לנזקי הבצורת. אולם דבר זה אינו פשוט, כי עזרה זו אנו יכולים לקבל על ידי עודפי מזון, ויש גבול לעודפי המזון שאנו יכולים לקלוט. מכל מקום, יתכן שאפשר יהיה לקבל למטרה זו סכום מסויים. כן אני מניח שאפשר יהיה לקבל ממשלת ארצות הברית סכום מסויים למפעל המים. אינני יודע אם יהיה זה 5 או 3 מליון דולר. אבל תהיה בזה הכרה ראשונית בעצם מפעל הירדן.

אם זכור לכם, בקבוצת יהודים באמריקה עמדה להקים סברה להקמת שיכוננים בישראל. רעיון זה עדיין חי ונושם, אבל טרם הפך לדבר ממשי.

בעוד חודש תבוא משלחת של הבנק העולמי, ויש יסוד לקוות שנקבל הלוואה לענייני התעשייה. אני מבין שאילו לא היתה כוונה לתת הלוואה זו, לא היו שולחים את המשלחת. יכול להיות שכאן תגיע המשלחת למסקנה שאין מקום למתן הלוואה, אם ימצאו "ידידים" - וישנם כאלה - שיסבירו לחברי המשלחת שאין צורך לתת הלוואה זו. יכול להיות, שאם יסכימו לתת הלוואה זו - היא תנתן רק בשנה הבאה.

בענייני המים יש מחשבה לחדש את הלחץ על הבנק לייבוא וייצוא של אמריקה שישלים את החלק הנותר של הלוואה שקבלנו ממנו. אפשרויות הקניה באמריקה אינן פשוטות, כי ישנם מוצרים רבים שמחירם בארצות הברית גבוה יותר מאשר בארצות אחרות. במסגרת ה-24 מליון לירות שנתנו לנו פרצנו גדר אחת; ביקשנו שישלימו את כל אשר הוצאנו במשך כל המו"מ. בועידת בומבי דברתי עם נשיא הבנק והוא הסכים לכך.

אלה הם המקורות החיצוניים לכיסוי הלקויה הסכום הדרוש. אני יכול לתאר לעצמי שבמשך השנה תהיינה גיחות והתקפות נוספות על העולם היהודי. אני רואה לפני תכנית שלמה של מאבק עם העם היהודי ולא בשנה אחת בלבד דוגמה אחת בשטח זה מספיקה: ידודנו באנגליה חושבים שהם קנו עולמם במעט הפרוטות שנתנו. נוסף על כך יש להם עקרון, שאין לעשות עסקים עם ישראל, והכל מטעמי קדושה.

במצב זה חוששני שלא יהיה מוצא אחר אלא לפנות אל עצמנו, אל כיסיהם המלאים והריקים של אזרחי ישראל. וכאן הדרכים והאפשרויות אינם מרובים, והם: מס ישיר או מסי עקיפין או שניהם יחד; מסי עקיפין או מלווה; ואם מלווה - יכול להיות מלווה חובה או מלווה

התנדבות; אם מלווה חובה - השאלה היא, אם בהצמדה או לאו; אם בהצמדה - האם ברביית גבוהה או נמוכה. אלו הן ההצעות שהועלו.

התקציב לשנת 1959/60 בנוי על 50 מליון לירות אמיסיון

רגילות. בתנאים מחאימים הייתי מציע להגדיל את האמיסיות בסכום של 20 מליון לירות.

ז. סוזאייב: מה ביחס להוצאת אמיסיה נוספת של שיכון?

שר האוצר ל. אשכול: אינני יודע. ה-20 מליון לירות של מלווה העליה - עדיין לא נכנסו. אני מצטרף להרגשה הכללית על אופן הטיפול במלווה זה. תנאי מלווה זה הם טובים מאד ונראה היה שיחטפו אותו. אני חשבתי שהפצתו תסתיים עד סוף מרס. עכשו מתברר שעובדי המדינה עשו הסדר של תשלום המלווה ב-10 חדשים.

למרות זאת הייתי מעיז לחשוב על אמיסיה נוספת של 20 מליון לירות על ידי בנקים. אם האמיסיה לא תמכר, לא תהיה ברירה אלא לחזור אל משלם המסים.

כאשר נגיע לידי החלטה, אלה הם הדברים עליהם נצטרך להחליט. ואם בעוד 5-6 חדשים יהיה צורך בתוספת שכון - נביא הצעת תקציב נוסף. אני מניח שלא תחרעמו עלי שאינני בא עכשו לקבוע מסמרות. מוטב שאעשה זאת בעוד שבוע-שמועיים. התרשמותם של הגב' מאיר והד"ר גולדמן מכיננו ההסתדרויות בארצות הברית, יש לה חשיבות רבה בעיני.

מ. קלמר: אני רוצה להקדים ולומר את המסקנה הסופית, שלא יימצא אף אחד שיכפור בצורך בהעמסת היטל נוסף על הישוב כדי למלא את המשימה הגדולה של קליטת העליה הזורמת עכשו. אני מביין ש-70-80 מליון מתוך ה-200 מליון הדרושים, יוטלו על הישוב בארץ. אבל אינני מקבל דעת שר האוצר, שאין הממשלה יכולה לצמצם את תקציבה הרגיל, ולו גם ב-10 אחוז.

מ"מ היו"ר י. אפרתי: והטיפול ב-100 אלף איש נוספים באותו תקציב, האם אין בו חסכון?

מ. קלמר: לפני שנה קבלו עובדים נוספים ונאמר שאלה הם מורים ושוטרים, אבל בסופו של דבר התברר שאלה הם עובדים ארעיים. ברור שאין איש מאתנו מתנגד לתוספת מורים. אבל לא יתכן שנקבל מאו עובדים נוספים שאינם מורים ואינם שוטרים. אף אני מתנגד לפטורי פקידים, כל עוד אי אפשר להצביע על מקומות עבודה אחרים בשבילם. אבל מכאן ועד סוספת פקידים - המרחק רב. דברים אלה אמרתי גם כאשר השתתפנו בממשלה. בהיותנו בממשלה התקבלה החלטה על הקפאת המנגנון. אך היא לא נשמרה. אם אנו רוצים להטיל מעמסה נוספת על הצבור, עלינו לקצץ בתקציב באופן גלובלי. אם אחר כך יתברר שיש צורך בתוספת תקציב למשרדים השונים - תנתן תוספת זו.

אני חושב שהעובדה, שהמפלגה אחת ושריה מתכנסים לשיבות ומציעים הצעות, ורק אחר כך מביאים הצעות אלו לכנסה, אינה בסדר. אני חושב שתחילה היו צריכים להביא את המחשבות וההצעות בפני ועדת הכספים. על ידי כך היו יוצרים אווירה מחאימה בישוב. מסיב ליהב המגן היתה רוח טוב בכל חלקי הישוב, משום שהוא נקבע בוועדת הכספים של הכנסת. אילו ענין העליה היה נדון גם הוא בוועדת הכספים תחילה, היינו יכולים ליצור סביבו אווירה אוהדת. עד היום נכנסו התחיבויות בסכום של 15 מליון לירות. שר האוצר התרעם על הסדור שעשו עובדי המדינה, על תשלום המלווה לשעורין. אינך יכול לבוא לפועל ולהגיד לו שיוציא 250 לירות בבת אחת.

שר האוצר ל. אשכול: איזה פועל נתבקש לתת או נתן 250 לירות?

מ. קלמר: כל סכום שלא נטיל עלהפועל, לא יוכל לשלמו בבת אחת. אף אנל שמעתי, שסדורי מלווה אינם מניחים את הדעת. ואני חושב שצריך לעשות הכל כדי לתקן את הדברים.

אני מתנגד למס ומלווה התנדבות. אני בעד מלווה חובה, וזוהי דעתי הפרטית ולא דעת סיעתי. אם יוטל מלווה התנדבות, הוא יחול רק על סקטור השכירים, ואילו העצמאיים יהיו משוחררים. אילו היינו מטילים מלווה חובה ל-20-15 שנה בהצמדה, ובלי רביית, נדמה לי שהיינו יכולים לגייס אח הסכום הדרוש.

מ. אולמרט:

הייתי רוצה לשמוע מכבוד השר מה הם נזקי הבצורת
עד היום, ובאיזה שטחים ובאיזה אזורים נגרמו

נזקים.

שנית - מה יוסיף סכום של 15 מליון לירות למפעל

המוביל הארצי?

י. רוקח:

שר האוצר הוא נעים הליכות ונעים שיחה, וקשה
מאד להתווכח איתו. אבל אני בכל זאת רוצה לומר,
שהתקציב שהביא שר האוצר אינו תקציב עליה. כלול בו סעיף הבצורת
וסעיף המים שאינם קשורים לעליה. תקציב זה אינו יוצר אטמוספירה
מתאימה לעליה העומדת לבוא. בארץ של עליה צריך ליצור אטמוספירה של
עליה. בארץ כשלנו תקציב העליה חשיבותו כתקציב הבטחון.

כן לא הביא בפנינו שר האוצר תכנית לקליטת העליה.
אני חושב ששר האוצר צריך להביא תקציב לתקופה של יותר משנה אחת,
כי זו לא תהיה השנה האחרונה לעליה. וכל שנה לא יוכל שר האוצר להטיל
מלווה עליה. אינני מתכוון לתכנית-חמש, אבל לפחות תכנית ל-3 שנים.
אם במשך 3 שנים יבואו 300 אלף עולים, צריך לעשות תכנית ברורה למה
מחייב אותנו הדבר. ובמשך 3 שנים אלו נהדק את החגורה ונצטמצם.

אני מצטרף לדעה שיש לעשות קיצוצים בתקציב הממשלה.
אני חושב שאילו היו מצמצמים את מספר המשרדים ובמקום 17 משרדים היו
לנו 10 משרדים - זה היה לתועלת המדינה. אני חושב שיש צורך בקימוצים
גם בתקציב הרשויות המקומיות. תל-אביב אינה צריכה להתכוונן לחגיגות
גדולות ליובל החמשים; וחיפה לא היתה צריכה לקנות את המוזיאום היפני.
אני חושב שבדרך זו של קימוצים בתקציבי הממשלה והרשויות המקומיות
אפשר לגייס 50-60 מליון לירות.

לגבי מלווה העליה נעשתה שגיאה בזה שתחילה הכריזו
עליו כעל מלווה התנדבות ועכשו יטילו אותו כמלווה חובה. סדרי הגביה
של מלווה העליה אינם מתאימים. בחודש שעבר ניכרו ממשכורתו 50 לירות,
ובחודש זה לא ניכרו. ספרו לי כמה וכמה אנשים שבכלל לא פנו אליהם.

אני מתנגד למלווה חובה, כי אני חושב שטרם הגיע
הזמן לכך. אם נטיל עכשו מלווה חובה, מה נעשה בעוד מחצית השנה כאשר
נזדקק לאמצעים נוספים? אני מציע שנחליט על מלווה פנימי נוסף; מלווה
ל-20 שנה, עם רבית גבוהה ל-20 שנה ובלי הגרלות.

שר האוצר דיבר על הגדלת ההכנסות של המגבית והבונדס
ואמר שדבר זה מחייב עבודה ומאמצים מרובים. אני יודע שכמה אנשים רצו
לנסוע למגבית, ודחו אותם. אינני מבין מדוע.

י. בדר:

אני נהנה מאד לשמוע את שר האוצר מר אשכול,
כי באלגנטיות המיוחדת לו, הוא יודע ליצור את הרושם,
שהוא אומר כל מה שהוא יודע, ובכל זאת אומר רק מה שהוא רוצה לומר.

אני לא הייתי בין המבקשים להקדים את הופעתו
של שר האוצר בפני ועדה זו. אמרתי, כי אם מפא"י רוצה להסדיר את העניין
בדרך שהיא מנסה להסדירו, מותר לה לעשות זאת כמו לכל מפלגה.

אשר לממדי העליה, לפי המספרים שנתפרסמו רשמית,
עד סוף נובמבר באו 20 אלף עולים. בדצמבר באו 5,500 עולים ובינואר
5,500 עולים. אם העליה חמשך בקצב זה כל השנה, נגיע ל-60 אלף עולים.
אני חושב ש-90 אחוז מהעולים באו מרומניה. ברור שממדי העליה אינם
חלויים בנו. אילו הייתי יודע שאם נגייס 170 מליון לירות, ויבואו
רק 60 אלף עולים, נשאיר את יתרת הסכום ברזרבה, הייתי מקבל זאת.
אבל אני יודע שזה לא יהיה כך. אני יודע שישנם צרכים אחרים, כמו מים
ובצורת. ואני יודע שלקבוצות מסוימות יש כוח המצאה לדרישות חדשות.

אשר לחסכון בתקציב הקיים, אילו היו אומרים לי
שעל ידי החלטה על חסכון היו מגייסים מיד מליוני לירות, לא הייתי מאמין
בכך; כי חסכון אינו בא על ידי פעולה מיידית. אבל אני יודע שבתקציב
שהוגש אפשר לחסוך סכומים עצומים ללא שום קושי אוביקטיבי. בתקציב זה
ישנם סעיפים רבים שנופחו בלחץ גורמים שונים, ואפשר לחסוך בהם.

אילו היה בא פלוני ואומר, שיש לחת למען העליה רק אותם סכומים שהוספו לשכר העבודה, לרבות התנאים הסוציאליים, בשנה זו, הייתי מקבל זאת, והייתי אומר שאריך להטיל עומס מקביל על העצמאיים.

כתור אדם שלמד כלכלה, ולא בתור חבר הועדה, אינני מבין הלהגנות אחרל מלווה חובה. במה שונה מלווה חובה ממס? (ח. רובין: בז'ה שמלווה יוחזר) מי יחזיר למי? משלם המסים יחזיר למשלם המסים. אני חושב שמלווה חובה יקר יותר מבחינת הממון. אבל תחליטו על מלווה חובה, ואז נגיד את שלנו.

כאשר שר האוצר הביא את ההצעה של מלווה העליה, היו לי 100 סיבות להתנגד וסיבה אחת להסכים. הציעו לי להכנס למועצת המלווה ונכנסתי. פניתי למר דב יוסף והודעתי לו שאני עומד לרשותו באופן אישי. נאמר לי שאין צורך בי, ואין לי טענות על כך. אבל אחר כך הרכיבו משלחח ציונית שתצא לארצות הברית: המשלחח הורכבה מכל הגורמים הציוניים במדינה, פרט לחירות ומק"י. מבחינה מפלגתית אינני מצטער על כך, כי אנשינו דרושים לנו בארץ. אבל גם עובדה זו משחררת אותי מכל מעמסה ביחס למלווה העליה.

א. כהן: הצוני להעיר הערה אחת למספרי העליה, שבכל מקום דנים ודשים בהם. ואני מתיחס רק לעליה מרומניה. נרשמו 120 אלף יהודים, ומשרדי הדרכונים עודם פתוחים. פעמים בשבוע נרשמים בבוקרשט ופעם בשבוע בערי השדה.

ברור שהרומנים לא יהיו מעוניינים לסחוב עניין זה שנים. בשבילם אין הדבר קל. כל הבעיה שלהם היא בעיה טכנית של מנגנונים וויזות טרנזיט. ישנם כל הסיכויים שבמשך השנה יגיעו כל היהודים שנרשמו. לכן אין כל יסוד לומר, שיבואו רק 60,000. צואר הבקבוק הוא בהוצאת וויזות טרנזיט. אבל בזמן הקרוב יתחילו להוציא דרכונים משפחתיים, יגבירו את רכבות האוויר ויוסיפו גם אניות. אז נעמוד בפני מספרים פנטסטיים.

אשר להצעות שהעלה שר האוצר, ביחס לשכירת חדרים, אני חושב שצריכה לקום רשות מיוחדת שתשכור את החדרים.

שר האוצר ל. אשכול: זוהי הצעה נוספת לחסכון בכלים.

א. כהן: אני מדבר על הצד החוקי ולא על המנגנון. מנגנון הקליטה של הסוכנות יכול לעשות זאת. הצבור חושש מפני השכרת חדרים בגלל חוק הגנת הדייר. על ידי תיקון בחוק והקמת רשות שתשכור את החדשים, אפשר יהיה לקבל אלפי חדרים לשנה, על מנת להתגבר על תקופת המעבר. לאור זה אינני יודע אם בתי האזבסט רצויים יותר מהבנין הקשה. יש גם שיקול של תעסוקה, ובית אזבסט נותן פחות תעסוקה מבנין קשה.

אשר לקימוצים בתקציב הממשלה, קמוצים ואפילו סמליים, נחוצים היום מבחינה פסיכולוגית.

אשר לגיוס אמצעים פנימיים, שר האוצר לא הציע שום הצעה מוגדרת. אבל נתפרסמו רעיונות שונים בשם ועדת ה-13 ובשם ועדות אחרות. אני חושב שיהב קליטה בשעור של 5 אחוז על מס ההכנסה הקיים, אפשר להשיג ללא כל צעקות והתנגדויות, והוא יוכל להביא הכנסה של 15 מליון לירות. 25 מליון לירות נוספים אפשר להשיג בדרך של מלווה חפשי.

(המשך הישיבה רשמה אד)

לפני-כן רשמה מא.

אד.

א. כהן (המשך)

אני סבור שאפשר להשיג 40 מיליון באמצעות מילווה קליטה, ללא כל חובה. מילווה העליה בהתנדבות לא הוכתר בהצלחה בגלל שגיאות מסוימות, שאינני רוצה לפרטן. בשוק יש צמאון לניירות-ערך בהצמדה ובערבות הממשלה, ומילווה קליטה כזה יתקבל על-ידי כל החוגים. אפשר להסדיר את הדברים כך, שבמילווה הקליטה לא ישתתפו קופות התגמולים אלא הציבור הרחב.

ח. רובין: רצוני לומר מספר מלים בענין הקימוצים. לא מובנת לי עמדתו של שר האוצר בנדון. אני חוזר על הצעתי שהושמעה מספר פעמים בדבר ועדת קימוצים קבועה, מורכבת מחברי-כנסת, ואליבא דדעת יכולים להשתתף בה גם חברי האופוזיציה. באחת הפגישות אמר שר האוצר, שהוא בעד החלטות פה-אחד של הוועדה הזו. אמרתי שגם לכך אני מוכן להסכים. בפרלמנט האנגלי קיימת ועדה כזו, ואין כל מניעה שהיא תתקיים גם אצלנו. אני משוכנע שבמשרדים השונים יש הוצאות אדמיניסטרטיביות מופרזות, ואינני מעיז לנקוב כאן בכמה אחוזים הדבר מתבטא. אני טוען להקפאת המנגנון האדמיניסטרטיבי, לפי היקפו הנוכחי. אני מציע שנעשה את הנסיון הזה לפחות בשנה אחת. אינני מבין את היסוסיו של שר האוצר בנדון. מאמץ להשגת קימוצים, תוך שיתופה של הכנסת, הוא חשוב ביותר. אינני בעד ועדה חד-פעמית - ואני אומר זאת מתוך נסיון.

אני חושב שצריך לצאת מהנחה שיש לחפש כיסוילסכום של 100 מיליון. החששות שהבעתי אחר-כך, נחאמתו היום. שר האוצר לא העלה כאן כל הצעות. (שר האוצר ל. אשכול: לא היה על כך דיון של הממשלה.) אני מבין שחילופי-הדברים על נושא זה יהיו מעל דפי העתונות.

היו"ר י. גורי: כל התרעומת של הוועדה היתה על כך, שנעבין כה חמור ורציני אין שר האוצר נמלך בדעת הוועדה לפני שהממשלה מחליטה בנדון סופית. עכשיו בא שר האוצר ונמלך בדעת הוועדה, שומע את דעות חבריה כדי שתהיה השראה כיצד לגבש את ההצעות. האם על כך יש להתרעם?

ח. רובין: היו תכניות מתכניות שונות בעתונות, בעיקר ב"דבר". אנו בזמנו לא שוחחנו על כך, והדיון מסביב לענין מתנהל בפומבי. אפשרויות ההתנדבות בענין זה מצטמצמות על-ידי כך, במידה ויש חילוקי-דעות, כל אחד קובע את עמדתו בעתונות.

אנו מדברים על השנה הקרובה. אינני יודעים עדיין מה יהיה קצב העליה. בשנה זו אני מציע מילווה חובה צמוד כדי שלקהל תהיה הרגשה של בטחון. מילווה חובה זה יהיה נבדל מהאמיסיות המסחריות כיוון שהרבית תהיה יותר נמוכה. אינני מוסיף פרטים, ונתדיין על כך בפומבי.

א. הרצפלד: ברור לנו שיש עליה וברור שדרושים אמצעים לקליטתה. מה שלא ברור הוא - כיצד נגייס אמצעים אלה. אני יכול להצטרף לנכונות ההקרבה של חבר-הכנסת רוקח; אני אומר שיש נכונות לכולם, אבל רק בכוח ולא בפועל. כל מי שיעלה כאן הצעה אפקטיבית וממשיית לגיוס הכספים - יבורך. אגב, אני סבור שבימים האחרונים יש מפנה בנוגע למילווה ההתנדבות, אבל ההתנדבות לא הצדיקה את עצמה.

גם אני הייתי בעד ההצעה ששר האוצר ישב עמנו יחד וישמע את ההצעות השונות. אבל הדיון כאן יסתיים במתן כתובות אחדות - לא תצמח ממנו כל תועלת. עלינו להתעמק בנקודה אחת ומכרעת: כיצד לממש את ההצעות

א. הרצפולד -

השונות, יש דרך של מס, אבל אני יודע שדרך זו היא פחות מכוונת. אני בעד מילווה חובה, מילווה קליטה לשנה אחת. אם הצעה זו לא מתקבלת - אבקש את נציגי האופוזיציה להעלות הצעה קונקרטיה שיהיה בה ממש.

אני מקבל את ההצעה בדבר ועדה קבועה לקימוצים, אבל ועדה כזו לא תתן תוצאות מיידיות. הקו הכללי הזה הוא חשוב, אבל בכך לא שגי. ברגע זה אין מוצא יותר טוב מאשר מילווה חובה. אני מקווה שהעליה הזו תביא הכנסות למדינה, ובמשך עשר שנים נקבל ממנה כיסוי למילווה. בדרך זו כל אחד יכין שהוא עוזר לקליטת העליה, ונוסף לכך חוסך כספים עבור משפחתו. אני סבור שזהו המוצא הטוב, הקל והאפקטיבי ביותר.

ק. כהנא: רצוני להצטרף לדברים שנאמרו כאן בנוגע לבעיית הקימוצים. אני מסכים שאין אפשרות לנצל באופן אפקטיבי את הקימוצים, אבל מצד שני הרושם הפסיכולוגי הוא חשוב לנו, ויש הכרח לעשות משהו בכיוון זה, לא רק בתחום הממשלה אלא בתחומי כל הרשויות הציבוריות, וזאת כדי לחנך את הציבור שלנו. חינוך זה הוא חשוב, יותר חשוב מאשר הכסף שנחסוך.

רצוני להוסיף כמה מלים בשאלת המילווה. אני מוכן להסכים למילווה בלי חובה, בהנאי שהיא לא יהיה דוגמת מילווה ההתנדבות הנוכחית, כלל היא חובה רק על חלק מהציבור. אם רוצים להטיל את העול על כל הציבור - אין אפשרות אחרת אלא להטיל מילווה חובה.

הערה נוספת בקשר למילווה החובה. בדרך כלל מי שהשתכר 250 לירות היה צריך לשלם סכום מסוים, ומי שהשתכר מעל 250 לירות - עבר לדרגה הבאה. אני סבור שדרך חישוב כגון זו איננה יכולה לבוא בחשבון בקביעות.

י. ש. רוזנברג: רצוני ללכת בדרכו של חבר-הכנסת הרצפולד, אבל בכיוון קצת אחר. לא ברור מה יהיו ממדי העליה, וכן לא ברור מה תהיינה הכנסות המדינה. ההכנסות הן בבחינת אומדן, והא ראייה - תקציב נוסף להכנסה כמעט מאותם המקורות. כן לא ברור מה תהיינה ההוצאות. כל הדברים הללו תלויים באומדן, וזוהי אחריות הממשלה להגיש אומדנים בנדון.

אין לי טענות לשר האוצר אם הוא מקיים התייעצות עם אנשי מפלגתו אם לאו. אבל כלל האזרחים שרויים במצב מעורפל, והם אינם יודעים אם יטילו עליהם מסים אם לאו. שר האוצר רשאי להביע את מחשבותיו ולהעלות את רעיונותיו בפני הציבור כדי לשמוע את תגובת הציבור עליהם.

מילווה חובה פירושו מס. חברת הנפט הלאומית הוציאה אמיסיה בערבות הממשלה, והיא נרכשה ביום הוצאתה. אם יוציאו מילווה עליה ויבטיחו תנאים טובים - הקהל יקנה את הניירות. אפשר גם להעלות את שער הרבית כדי לעודד את הרכישה.

היו"ר י. גורי: מצב בלתי-רגיל מחייב גישה בלתי-רגילה ולא שגרתית. במקרה זה אין מקום לעמדות מוצהרות.

מילווה חובה עדיף בעיני על מילווה חפשי משום שהוא ערובה יותר טובה לקבלת כסף מהקהל. כל שיקול אחר - ואני מבין שיש שיקולים אחרים - איננו עומד בפני השיקול, שאם לא נעמוד בסכחן השיכון - פירוש הדבר התמוטטות, וכל בזק אחר לא ישווה לו.

ועדת קימוצים בטווח קצר יכולה לתת 3 - 2 מיליונים, וזה איננו פותר את הבעיה. זאת צריך לעשות ממילא. בטווח ארוך - הדבר יכול לתת חובת יותר, אבל זה דורש זמן.

בעיני מס עדיף על מילווה, אבל דעתי זו איננה נתמכת על-ידי הרוב במפלגתי. אני יודע שהציבור כולו, אם יעמוד בפני ברירה של מס או מילווה חובה - הוא יבחר במילווה חובה.

שר האוצר ל. אשכול: חבר-הכנסת רוקח טוען דבר והיפוכו. הוא מבקש להכין תכנית תלת-שנתית, ומצד שני שואל: מדוע כוללים כאן את נזקי הבצורת, את התעשייה, את המים, את ההתיישבות והקליטה היסודית. כאן כל אחד יודע שמתן הבית אין פירושו קליטה; קליטה יסודית היא ענין לשנים. אפשר לעשות חכניות תלת-שנתיות למכביר, אבל בכך לא נצליח להוסיף פרוטה לפעולה. דומני שאם אנו עומדים בפני סיכום של התקציב, אין טעם שלא לדבר בשלב זה על הבצורת ועל הכפור. כאשר אני מביא באמצע השנה תקציב נוסף - באים אלי בטענות וטרדנות. עכשיו אנו בשלב של הכנת התקציב ולפני אישורו. אנו חייבים להעלות את כל הצרכים כאשר אנו דנים על התקציב.

רצוני להתייחס לענין הקימוצים. אינני מתרגש מהצעות כאלו כי אני יודע מהנסיון שפירושן הרחבת דמים חינם. נקבעה בשעתו ועדה לקימוצים וראינו את תוצאותיה. כאן מציעים הקפאה מוחלטת של המנגנון. אבל יש מחלקות שדורשות כוח אדם, כמו מס הכנסה, משטרה וכדומה. אם משרד המשפטים יוכיח שעליו לפתוח בית-משפט או דרושים לו אנשים להסדר הקרקעות - האם נאמר לו שיש החלטה בדבר הקפאת המנגנון? אני סוכן שתיערך בדיקה מפורטת לגבי כל תוספת של כוח אדם במשרדי.

טוענים על דמת חיים גבוהה ועל הוצאות למותרות. טענין שדברים אלה נשמעים מפי אותם האנשים הטוענים לליברליזציה, לחופש ולחוסר התערבותה של הממשלה בחיי הפרט והמשפחה. אני מציע שנהיה עקביים.

אינני מבין את הטענה שבמפלגה זו או אחרת יושבים אנשים, דנים על הבעיות והדברים מתפרסמים. אני סבור שטענה זו איננה רצינית ואיננה מוכוונת. מה זה שייך לענין? מייד כאשר חזרתי מאמריקה באתי לוועדת הכספים ומסרתי את כל הפרטים. אני יודע שמפלגות שונות דנות על בעיות העליה. האם בשל כך צריך להלקות אותי או את העולים? במידה ואני יודע נוסעים בשליחות לארצות הגולה גם חברי האופוזיציה.

כאשר אני מעלה רעיון, עלי לפחות לדעת שהממשלה עומדת מאחורי בענין זה. הסברתי בראשית דברי מדוע אני משהה את הדברים. דבר אחד ברור, שבמשך 12 החדשים החל מאפריל יבואו 100 - 80 אלף איש. אינני יודע כמה נקבל מהעם היהודי; האם על יסוד זה עלי לעשות חוזים עם הקבלנים בדבר הקמת יחידות דיור? עליכם להחליט על כך. יש דברים שאין מנוס מהם. כאשר אני נוקב בסכום של 200 מיליון, הרי אני כולל בו גם דברים שאינם קשורים במישרין עם בואם של האנשים ישר מהאניה. אינני יודע כמה נקבל מהחוץ, אבל מוכרחה להיות קרן שבלעדיה אי-אפשר להתחיל בפעולה. גרעין זה צריך להתקבל מאתנו. כיצד להשיג אותו גרעין - נצטרך להחליט.

רצוני לדעת מהי ההצעה שמתקבלת יותר על דעת הרוב, האם ההצעה בדבר מס או מילווה. שמעתי את הספקות והנימוקים. לא אלחם אם לאבות הציבור יהיה נוח להשיג את הכספים באמצעות מילווה. אם יוחלט על מילווה חובה, ברור שמילווה כזו יהיה צמוד להכנסה. הייתי בעד הנסיון של מילווה התנדבות; אבל בדרך של התנדבות לא נקבל עשרות מיליונים. קשה גם לעמוד נגד הטענה של השכירים, שקודם כל נוטלים את הכספים מהם.

שר האוצר ל. אשכול -

אבקש לזכור שהתקציב בנוי על 50 מיליון, ואנו מנסים להוסיף עוד 20 מיליון באמצעות בנקים. מנת-ברזל נחוצה לי, ואותה אפשר להשיג באמצעות מסים, שאחר כך אפשר להפכם למילווה חובה. אבקש רק שמילווה כזו, באם יוחלט עליו, יהיה למספר שנים יותר רב.

לפנינו משימה אדירה, גם במובן נצחי וגם במובן המעמסה הכבדה המוטלת עלינו. נטה שכם לכל הצעה שיוסכם עליה.

המשך הדיון על התקציב - (הכנסות)

היו"ר י. גורי: אנו עוברים לסעיף הבא: בלו על משקאות.

מר שרף: בלו על משקאות הוא אחד המסים שגידולו כולט לעין. יש לי מספרים על ההכנסות מסעיף זה, כולל חודש ינואר. עד לחודש ינואר נכנס סכום של 11 מיליון, זאת אומרת ב-2,5 מיליון יותר מאשר באותם עשרת החדשים של אשתקד. אני חושב שעד לסוף השנה יכנסו 3,5 מיליון נוספים. בחדשים האחרונים יכנס סכום של מיליון לירות יותר מאשר אשתקד. הגידול מבחינת המס בא בעיקר משני מקורות: משקאות חריפים: קוניאק ועראק, וכן מכירה. בשנה האחרונה גדלה צריכת הבירה בהרבה. חושבני שגידול בוסף ב-2 מיליון לירות נוספת בשנה הבאה הוא מתקבל על הדעת. הסכום של 17 מיליון לא מביא בחשבון כל שינויים בתעריפים. מכל מקום, אינני מדבר על מה שוחלט בקשר למימון העליה.

י. בדר: ראשית, אני חושב שבמדיניות לגבי משקאות חריפים יש כמה עקרונות, ואחד מהם קיים לגבי העלאת שעורי המס. צריך לגבות עד כמה שאפשר יותר, מבלי לפגוע בהכנסה הכללית של האוצר. יש שיקול שני, מצב הענף, כי ענף זה הוא במידה רבה שלוחה של האוצר. צריך איפוא לתת לענף זה הקלות אדמיניסטרטיביות ולהיענות לדרישות נוספות של הייצרנים.

בארץ אין משקה אלכוהולי זול ועממי. בירה איננה משקה טבעי של הארץ. כוונתי ליין בעל תחולה אלכוהולית נמוכה. הדבר חשוב גם מבחינת עתיד הכרמים בארץ. אני סבור שנושא זה טעון מחשבה.

מה גודל יצוא המשקאות שלנו? איננו מייצרים משקאות בעלי איכות גבוהה. כדי לעודד את היצוא - יש ללחוץ בכיוון של ייצור משקאות חריפים משובחים.

לפי המצב כיום, יש הרושם שהשיטה של מס על משקאות בהתאם לכמות האלכוהול בהם - טעונה בדיקה מחדש. אמנם יש כאן גם מס קניה, אבל יש לבדוק אם מס זה לא צריך להיות מס אד-וולורם ולא על יינות.

י. קרגמן: יצרני המשקאות הביעו בפנינו את הערכתם לאנשי הנהלת המכס על יחסם והבנתם לבעיות פיתוח הענף. אחת הסיבות שאין לנו יצוא יין היא שאנו צורכים אף כמות היין המיוצרת בארץ. אנו מייצאים 2% מהייצור המקומי. אם רוצים לעודד את היצוא - צריך להגביר את הצריכה המקומית. סיבה נוספת שאין יצוא היא, שאין לנו יין ישן, *old* יכול להיות מוצר ליצוא.

י. אפרתי: חבר-הכנסת בדר צודק בנוגע למדיניות לטווח ארוך. כיום אם נקטין את שעורי המכס - נצמצם את היצוא. כל היין המיוצר נמכר בארץ, והבעיה היא להפחית את הצריכה.

ס. קלמר: האם יש כאן העלאות בשעורי הבלו?

לצורך אומדן זה - אין כל העלאה.

מר ז. שרף:

רצוני לציין את שיתוף הפעולה בין האנשים העובדים בתחום זה לבין הייצרנים. בהנהלת המכס יש עובד המומחה בשטח זה והייצרנים נעזרים בדיעותיו. המס על יינות זולים הוא בשעור של 75 פרוטה הליטר. אשר ליינות יקרים או משקאות חריפים - צריך להביא בחשבון את הבלו על הכוהל בתוספת מס קניה הנגבה לפי מחיר הבקבוק. מכל מקום, אבדוק את השאלה.

היו"ר י. גורי: הסעיף הבא דן במס על צמיגים. אין כאן שינויים לא בשעורים, לא במחירים ולא באומדן. אני מבין שאין שאלות לסעיף זה.

עלינו לקיים הצבעה על מתן הערבות למפעלי הנייר. נתבקשתי על-ידי מספר חברי הוועדה לדחות את ההצבעה, ואם אין לכך התנגדות - נדחה אותה.

הנחלט: לדחות את ההצבעה על מתן ערבות להלוואה למפעלי הנייר.

החלטת ועדת הכספים בענין גימלאות לשופטים ודיינים

י. ש. רוזנברג: בין אותן המשרות בהן כיהן הדיין רצוני להוסיף גם משרת רב בשכר לאחר קום המדינה.

ש. בזק: הוועדה החליטה בענין זה ללכת לפי הנוסח של "מוסד מוכר" כמשמעותו בחוק שירות המדינה (גימלאות).

הנחלט: לבחון את השאלה שעורר חבר-הכנסת רוזנברג.

היו"ר י. גורי: לפי בקשת מספר חברי הוועדה ולאור העובדה ששר האוצר נכח בישיבה של היום - אני דוחה את ישיבת הוועדה שנועדה להתקיים מחר.

הישיבה נעולה.

(הישיבה ננעלה בשעה 12.30)